

Διὰ τῆς κατὰ τὸ θέρος τοῦ τρέχοντος ἔτους ἀνασκαφῆς ἐν Κασσώπῃ ἐπερατώθη ἡ ἔρευνα τοῦ ἑκατοπέδου οἰκοδομήματος, τοῦ θεωρηθέντος ὡς καταγωγίου (ΠΑΕ 1952, σ. 360-362 καὶ 1954, σ. 201-209), ἠρευνήθη δὲ ἀκολούθως καὶ ἡ νοτίως τούτου κειμένη μακρὰ στοά. Προσέτι ἐκαθαρίσθη ἡ μεταξὺ τῶν δύο κτηρίων διήκουσα ὁδός, πλάτους 4 μ., ἀποκαλυφθέντος τοῦ ἀρχαίου καταστρώματος ταύτης (πίν. 61α).

Τοῦ καταγωγίου ἐκαθαρίσθησαν πλήρως τὰ δύο ἐναπομείναντα δωμάτια, *θ* καὶ *ι* τῆς βορείου πτέρυγος, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸ κέντρον τοῦ δαπέδου οἱ λίθινοι κυβόλιθοι, οἱ χρησιμεύοντες ὡς στηρίγματα τραπέζης (πρβλ. ΠΑΕ 1952, σ. 342, εἰκ. 18). Οἱ λίθοι οὗτοι, ἐδραζόμενοι ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ βραχώδους δαπέδου, ἄνευ ἰδίας θεμελιώσεως, ὑπερεῖχον τούτου κατὰ 0.40 μ. Τὸ αὐτὸ εἶχε παρατηρηθῆ καὶ εἰς τὰ δωμάτια τῆς δυτικῆς πτέρυγος, ἐνθα ὁ φυσικὸς βράχος, χρησιμοποιοηθεὶς ὡς δάπεδον, ἤρκει διὰ τὴν στήριξιν τῶν βαρέων λιθίνων στηριγμάτων. Παρατηρήθη ἐπίσης ὅτι καὶ οἱ μεσότοιχοι τῆς βορείου πτέρυγος τῶν δωματίων *η*, *θ*, *ι*, *κ* παρουσιάζουν εἰς τὰ σημεῖα συνδέσεώς των μετὰ τοῦ ἔξωτερικοῦ τοίχου προσθέτους ἀντηρίδας, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ μεσότοιχοι τῆς δυτικῆς πτέρυγος (ΠΑΕ 1954, σ. 201-2), διότι καὶ ἐδῶ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος ἔξωτερικῶς, εὐρισκόμενον πολὺ ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τῶν δωματίων, ἤσκει σοβαρὰν πίεσιν ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἀπεμακρύνθησαν προσέτι τὰ ἐναπομείναντα χώματα τῆς εἰσόδου *σ*, ἐχούσης μορφὴν προπύλου. Ἡ προσπέλασις εἰς τοῦτο ἐκ τῆς μνημονευθείσης ὁδοῦ ἐπετυγχάνετο διὰ τριῶν, ὡς συνήθως, ἀναβαθμῶν, ἐκτεινομένων καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς εἰσόδου (πίν. 61β), ἰσχυρῶς τριβέντων ἐκ τῆς πολυχρονίου χρήσεως. Τούτων οἱ δύο κατώτεροι εἶναι λίαν χαμηλοὶ, ὕψους 0.16 μ., πλάτους 0.51 καὶ 0.52 μ., ὁ δὲ ὑπερκείμενος τρίτος ἀναβαθμὸς, κατὰ πολὺ ὑψηλότερος, ὕψ. 0.28 μ., πλάτ. 0.57, ἐπέχει θέσιν κατωφλίου. Τὰ ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τούτου ὑπάρχοντα ἴχνη τόρμων καὶ ὄλμων δεικνύουν ὅτι τὰ δύο μετακλίονα, ἐκατέρωθεν τοῦ ὀκταπλεύρου στύλου, ἐκλείοντο διὰ δύο θυρῶν ἐκ δύο φύλλων ἐκάστη, ἀνοιγομένων πρὸς τὰ ἔσω. Τὸ δάπεδον τοῦ προπύλου ἦτο ἐπεστρωμένον διὰ μεγάλων τετραγωνικῶν πλακῶν ἀσβεστολίθου, ὕψ. 0.24-0.26 μ. Ὅθεν ὁ οὐδὸς μόλις ὑπερεῖχε τοῦ δαπέδου κατὰ 2-4 ἐκ.

Κατὰ τὴν ἔρευναν ταύτην συνελέγησαν χαλκᾶ τινα νομίσματα καὶ τὸ ἄνω τμήμα κορμοῦ ἀνδρὸς ἐκ μαρμάρου, φυσικοῦ μεγέθους, ἑλληνιστικῶν

χρόνων (πίν. 62α). Ὁ δεξιὸς ὄμος τούτου, καθέτως τετμημένος, φέρει ὀρθογώνιον τόρμον διὰ τὴν στερεώσιν τῶν προσθέτων βραχίονος καὶ ὤμου. Παρόμοιον τόρμον φέρει ἐπίσης καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ κορμοῦ, τετμημένη ἐγκαρσίως. Ὁ ἀνῆρ εἶναι ἐνδεδυμένος μὲ λεπτόν χιτῶνα καὶ ἱμάτιον ἐκ χονδροτέρου ὑφάσματος, ἀφῆνον τὸ δεξιὸν τμήμα τοῦ κορμοῦ ἀκάλυπτον (εἰς τὸν πίνακα 61β παρίσταται ὁ κορμὸς ἐκ τῶν νώτων).

Ἡ πλήρης ἀπομάκρυνσις τῶν χωμάτων μεταξὺ τοῦ κτηρίου τούτου καὶ τῆς πρὸς νότον τῆς στοᾶς διερχομένης ὁδοῦ (πίν. 61α) ἀπεκάλυψεν ὑπὸ τὸ κατὰστρωμα ταύτης ὄχετόν, κατεσκευασμένον ἐκ μεγάλων ἀργῶν λίθων, βαίνοντα κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Εἰς τοῦτον ἐξέβαλλεν ὁ ἀποχετευτικὸς ἀγωγὸς τοῦ καταγωγίου (ΠΑΕ 1952, σ. 332, εἰκ. 8 τ - τ²), ἐκείθεν δὲ τὰ ὕδατα, παραλαμβάνόμενα ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἀγωγοῦ τῆς περιοχῆς, ἀπεμακρύνοντο ἐκτὸς τοῦ νοτίου τείχους τῆς πόλεως. Μετὰ τὸν καθαρισμόν τοῦ ὄχετοῦ τ - τ² τοῦ καταγωγίου ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἀποχετευτικὸν δίκτυον τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐλειτούργει ἀπροσκόπτως μετὰ πάροδον πλέον τῶν δύο χιλιετηρίδων· διότι τὰ πλημμυρήσαντα τὸ οἰκοδόμημα ὕδατα ραγδαίας βροχῆς ἀπεσύρθησαν ἐντὸς ὀλίγου διὰ τοῦ ἀποχετευτικοῦ τούτου συστήματος!

Ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα τῆς μεγάλης στοᾶς, ἐξωτερικῶν διαστάσεων 63.10 × 11.30 μ.¹, περιωρίσθη κυρίως εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ ταύτης. Οἱ τοῖχοι εἶναι κατεσκευασμένοι καθ' ὃν τρόπον καὶ εἰς τὸ καταγώγιον, χαμηλότερον μὲν διὰ πολυγωνικῆς τοιχοδομίας, οὐχὶ ὅμως τόσον ἐπιμελοῦς ἐργασίας, ὑψηλότερον δὲ διὰ μεγάλων ὀπτῶν πλίνθων, ἐναλλασσομένων πρὸς ξυλοδεσίας, ἐφ' ὧν, φαίνεται, προσηλοῦντο αἱ ὀπτόπλινθοι δι' ἤλων. Ἡ ἀνωτέρα στρωσὶς τοῦ λιθίνου τοίχου, τοῦ χρησιμεύοντος ὡς λιθίνης κρηπίδος, ἐφ' ἧς ἔβαινεν ἡ δι' ὀπτοπλίνθων ἀνωδομία, ἦτο ἐπίσης ἰσοδομικὴ, ἀποτελοῦσα οἰονεὶ τὴν εὐθυνητῆριαν τῆς κρηπίδος. Κατὰ μῆκος τῶν ἀκμῶν ταύτης διακρίνονται ἐνιαχοῦ εὐκρινῶς, ὅπως καὶ εἰς τὸ καταγώγιον, αἱ ἐγγεγλυμμένοι αὐλάκες (πατουραὶ) διὰ τὴν ἔδρασιν τῆς πρώτης ξυλοδεσίας. Μόνον ὁ τοῖχος τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, τῆς προσόψεως, εἶναι ἠχοδομημένος κατὰ τὸν ἰσοδομον τρόπον εἰς τόσον μόνον τμήμα, ὅσον καταλαμβάνει ἡ βαθμιδωτὴ κρηπίς ταύτης (πίν. 62β). Τὸ λοιπὸν τμήμα κατὰ τὴν ΝΑ. καὶ τὴν ΝΔ. γωνίαν συνεχίζει τὴν πολυγωνικὴν τοιχοδομίαν τῶν λοιπῶν τριῶν πλευρῶν. Πρὸς ἐνίσχυσιν ὁ βόρειος τοῖχος φέρει ἐξωτερικῶς, κατ' ἀποστάσεις 2.50 - 3.00 μ., λιθίνας ἀντηρίδας, πλάτους 0.55 - 0.65 μ. (πίν. 61α), κατεσκευασμένας ὑψηλότερον δι' ὀπτοπλίνθων πιθανώτατα, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ ἀνωδομία τῶν τοίχων. Ἡ

¹ Αἱ διαστάσεις κατὰ προσέγγισιν, ἕνεκα τῆς ἀποκλίσεως τῶν τοίχων ἐκ τῆς κατακόρυφου.

πίσεις ὅμως τῆς σχηματισθείσης μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πόλεως ἐπιχώσεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπλήνεγκε σὺν τῷ χρόνῳ τὴν πρὸς τὰ ἔσω ἀπόκλισιν τοῦ τοίχου τοσοῦτον, ὥστε ἡ διατήρησις ἐπιχώσεών τινων ἐσωτερικῶς καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Β. τοίχου ἀποβαίνει ἐπιβεβλημένη.

Ἡ στοά, μὲ τὴν ἀνοικτὴν πλευρὰν ἐστραμμένην, ὡς εἵπομεν, πρὸς νότον, ἔνθα ἡ θέα ἀπλοῦται ἀπεριόριστος πρὸς τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ πέραν τοῦ Ἀμβρακικοῦ, εἶναι δίστοιχος, ἔχουσα ἐσωτερικῶς 13 πεσσούς, ἀπέχοντας ἀπὸ ἄξονος εἰς ἄξονα 4.40 μ. Περιέργως οὐδὲν μέχρι τοῦδε λείψανον τῶν στηριγμάτων τούτων ἦλθεν εἰς φῶς, ἐκτὸς τῶν τετραγώνων λιθίνων βάσεων (0.78×0.78 μ.), ἐφ' ὧν ἔβαινον οἱ τετράγωνοι πεσσοί, στερεοῦμενοι ἐπὶ τῶν βάσεων διὰ τεσσάρων καθέτων ἐμπολίων. Ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου τῆς προσόψεως ὑπολογίζεται ὅτι ἔβαινον 27 δωρικοὶ κίονες μὲ 20 ραβδώσεις, ἦτοι διπλάσιοι τῶν ἐσωτερικῶν καὶ εἰς ἐπὶ πλέον (μεταξόνιον 2.20 μ.), εἰργασμένοι ἐκ τραχέος πωρολίθου, ἐπενδεδυμένοι διὰ λεπτῆς στρώσεως μαρμαροκονιάματος. Εἰς σφόνδυλος, ὕψ. 0.30 μ., διαμ. 0.52 μ., μετὰ 20 ἐπίσης ραβδώσεων, ἐκ καλῆς ποιότητος λίθου Μάλτας¹, ἀπετέλει, φαίνεται, τὸν ἀνώτερον ὑπὸ τὸ ὑποτραχήλιον σφόνδυλον τοῦ κίονος. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου εἶναι κατεσκευασμένα ἐπίσης καὶ τὰ δωρικά κιονόκρανα, τῶν ὁποίων ὁ εὐγραμμος ἐχίνος κοσμεῖται ὑπὸ τεσσάρων ἱμάντων. Ἡ χρῆσις τοῦ μαλακοῦ τούτου ὑλικοῦ ἐπεβάλλετο, ἔνεκα τῆς τραχύτητος τοῦ πωρολίθου, ἀκαταλλήλου διὰ τὴν λάξευσιν τοῦ ἐχίνου καὶ τῶν ἱμάντων. Ἀνάλογόν τι παράδειγμα παρετηρήθη ἐπίσης καὶ εἰς τὸ γειτονικὸν καταγώγιον, ἔνθα διὰ μὲν τοὺς ὀκταπλεύρους στύλους ἐχρησιμοποιήθη ὁ κοινὸς ἀσβεστόλιθος τῆς περιοχῆς, διὰ δὲ τὰ δωρικά κιονόκρανα, ἀπαιτοῦντα λεπτοτέραν ἐργασίαν, μαλακός τις ἀμμόλιθος, ἐξορυσσόμενος ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας πόλεως (ΠΑΕ 1952, σ. 334). Τῆς ἐξωτερικῆς κιονοστοιχίας ἀνευρέθησαν αἱ πλεῖστα τῶν λιθοδοκῶν τοῦ ἐπιστυλίου, ὕψ. 0.38 μ., πλάτους κατὰ τὴν βάσιν 0.47, μήκους 2.14-2.30 μ., ὅσον δηλ. καὶ τὸ μεταξόνιον τῆς κιονοστοιχίας. Τὸ ἐπιστύλιον, ἀποτελούμενον ἐκ μιᾶς μόνον κατὰ πλάτος λιθοδοκοῦ, ἐκ τοῦ κοινοῦ ἐγγωρίου ἀσβεστολίθου, στέφεται κατ' ἀμφοτέρας τὰς καθέτους πλευρὰς ὑπὸ ταινίας, ἄνευ ὅμως κανόνος καὶ σταγόνων (πλάτος τοῦ ἐπιστυλίου ἄνω 0.53 μ.). Ἐκ τῆς τελείας ἀπουσίας παντὸς ἔχοντος ἐπιστυλίου τῆς ἐσωτερικῆς πεσσοστοιχίας συνάγεται ὅτι ταῦτα ἦσαν ξύλινα, ὡς καὶ ὁ θριγκὸς τοῦ περιστυλίου τοῦ καταγώγιου (ΠΑΕ 1952, σ. 340). ἄλλωστε δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ γεφύρωσις τοσοῦτων μεγάλων μεταξονίων (4.40 μ.) διὰ λιθοδοκῶν ἀσβεστολίθου, ὑλικοῦ οὐχὶ ἀνθεκτικοῦ εἰς τόσον ἐπιμήκη ἐπιστύλια.

¹ Κατὰ πληροφορίας, τὰς ὁποίας συνέλεξα, ὁ λίθος οὗτος ἐξάγεται ἐκ τῆς περιοχῆς Πρεβέζης.

Ἐκ τῆς ζωφόρου ἦλθον εἰς φῶς τεμάχια τριγλύφων καὶ μία ἀκεραία (πίν. 63α), τῶν μετοπῶν ὅμως οὐδὲν ἴχνος ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐρέθη, ἀλλ' ἡ χρησιμοποίησις λιθίνων (μαρμαρίνων;) μετοπῶν προκύπτει ἐκ τῶν τόρμων συνδέσεως καὶ τῶν λαξευμάτων ἐπὶ τῶν καθέτων πλευρῶν τῶν τριγλύφων. Τῶν τελευταίων τούτων αἱ γλυφαὶ δὲν τερματίζονται, ὡς συνήθως, χαμηλότερον τῆς κεφαλῆς (capitulum), ἀλλ' ἐξικνοῦνται μέχρι ταύτης· αὕτη εἰς τὴν κάτω ἀκμὴν κοσμεῖται δι' ὑποτομῆς, πλάτους 1 ἐκ., καθ' ὃν τρόπον καὶ εἰς τὰς τριγλύφους τοῦ προστύου τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Πρυτανείου (Olympria I πίν. XLIV, 3). Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαστάσεων τῶν τριγλύφων (ὑψ. 0.468, πλάτ. 0.283 μ.) προκύπτει ὅτι εἰς ἕκαστον μεταξόνιον ἀνεστοίχουν τρεῖς τρίγλυφοι καὶ τρεῖς μετόπαι, τοῦ πλάτους τῶν μετοπῶν ὑπολογιζομένου ὅσον περίπου καὶ τὸ ὕψος αὐτῶν $[(0.283 + 0.45)3 = 2.119 \text{ μ.}]$. Αἱ μετόπαι ἐπομένως εἶχον τετράγωνον σχῆμα, ὡς αἱ μετόπαι τῶν κλασσικῶν χρόνων. Ἐκ τῶν ὀριζοντίων γείσων ἀνευρέθησαν μερικὰ τεμάχια, ἐκ πόρου λίθου ἐπίσης κατεσκευασμένα, ἄνευ ὅμως σταγόνων ὑπὸ τὰς προμόχθους, ὑψ. 0.26 μ. καὶ τι πλέον. Τὸ ὕψος ὅθεν τοῦ ὄλου θριγκοῦ ἀνήρχετο εἰς 1.11 μ. ἢ κατὰ τι μεγαλύτερον (0.38 + 0.468 + 0.26 μ.).

Κατὰ ταῦτα ἡ πρόσοψις τῆς στοᾶς ἦτο κατεσκευασμένη ἐκ τριῶν ποιότητων λίθου· διὰ μὲν τὴν κρηπίδα καὶ τὸ ἐπιστύλιον κοινὸς ἀσβεστόλιθος, κατάλληλος νὰ βαστάξῃ τὰ φερόμενα φορτία, διὰ τοὺς κίονας, τὴν ζωφόρον καὶ τὸ γείσον μαλακὸς ἐγχώριος πωρόλιθος, διὰ δὲ τὰ κιονόκρανα καὶ ἐνδεχομένως τὸν ὑπ' αὐτὰ σφόνδυλον, ἀπαιτοῦντα ἐπιμελεστέραν ἐργασίαν, κιτρινωπὸς λίθος Μάλτας. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λίθου ἦτο ἐπενδεδυμένη διὰ λευκοῦ μαρμαροκονιάματος, προσδίδοντος τὴν ἐντύπωσιν τοῦ μαρμάρου.

Εἰς τὸ πρὸ τῆς κρηπίδος ἀνασκαφῆν τμήμα τῆς προσόψεως ἀπεκαλύφθη σειρά ἐκ 12 βάθρων ἐκτεινομένων ἀπὸ τῆς ΝΑ. γωνίας τῆς στοᾶς μέχρι τῆς περι τὸ μέσον τῆς στοᾶς ἀποκαλυφθείσης κλίμακος. Ἐκ τούτων τέσσαρα εἶναι τοξοειδεῖς ἢ ἡμικυκλικαὶ ἀψίδες (πίν. 63β), τὰ δὲ λοιπὰ κοινὰ βάθρα, ὀρθογώνια ἢ τετράγωνα, βαστάζοντά ποτε ἀγάλματα ἢ καὶ ἄλλα ἀναθήματα, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν βάθρων διατηρουμένων εἰσέτι τόρμων καὶ ἐγκαθίσεων (πίν. 62β).

Ἐκ τῆς στέγης τῆς στοᾶς προέρχονται τὰ συλλεγόμενα κατὰ τὴν περυσινήν ἀνασκαφὴν ἀνθεμωτὰ μέτωπα ἡγεμόνων καλυπτῆρων, φέροντα παράστασιν τῆς ἀρπαγῆς τοῦ Γανυμήδους ὑπὸ τοῦ αἰετοῦ, δυνάμενα νὰ χρονολογηθοῦν ἀπὸ τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. καὶ ἐξῆς, ὡς καὶ οἱ ἀνθεμωτοὶ ἡγεμόνες μετὰ τὴν παράστασιν αἰετοῦ ἐπὶ κεραινοῦ, χρονολογούμενα, συμφώνως πρὸς τὰς παρομοίας παραστάσεις ἡπειρωτικῶν νομισμάτων καὶ τὴν μορφήν τοῦ κεραινοῦ, εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἡπειρωτικῆς δημοκρατίας (232 - 168 π.Χ.). Μεταξὺ τοῦ στυλοβάτου καὶ τῶν βάθρων ἀνευρέθη προσέτι χαλκοῦν νόμισμα,

κεφαλή Διονύσου δεξιᾷ, ἐπιγραφὴ, δηλοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος κατ' ὀνομαστικὴν, Σ|ΩΚΡΑΤΗΣ | ἀμφορεὺς καὶ ἐπιγρ. ΚΑΣΣ-Ω-ΠΑΙΩΝ ἐντὸς στεφάνου δρυός, τῶν χρόνων 232 - 168 π.Χ. (Br. M. Cat. Thess. πίν. XXXII, 6, HEAD - ΣΒΟΡΩΝΟΣ, Ἱστορία τῶν νομισμάτων, 1898, σ. 402).

Ἐντὸς τῆς στοᾶς ἀνευρέθησαν προσέτι προϊστορικὸν ὄστρακον μὲ ἀνάγλυφον διακόσμησιν (κατηγορία II) καὶ τεμάχιον λιθίνης ἀξίνης μετὰ τρημάτος. Εἶναι εὐλόγον ἐπομένως νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη εἶχε κατοικηθῆ πολὺ πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς πόλεως, δεδομένου ὅτι καὶ πρὸ τριετίας ἐντὸς τοῦ καταγωγίου εἶχεν ἀνευρεθῆ προϊστορικὸς ἐκ γρανίτου πέλεκυς (ΠΑΕ 1952, σ. 354, εἰκ. 38). Ἡ μελλοντικὴ ἔρευνα τοῦ ὑπὸ τὸ δάπεδον τῆς στοᾶς στρώματος ἴσως θὰ φέρῃ εἰς φῶς περισσότερα λείψανα τῆς προϊστορικῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ μικροῦ ὄροπεδίου τοῦ Ζαλόγγου (πρβλ. καὶ N. HAMMOND, BSA, 32, 1931 - 32, σ. 136).

Χρονολόγησις. Ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν κεραμεικῶν εὐρημάτων τῆς στέγης καὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν κατὰ δεύτερον λόγον δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν τὴν κατασκευὴν τῆς στοᾶς εἰς τὸν 3^{ον} π.Χ. αἰῶνα. Ἡ μορφή τοῦ δωρικοῦ κιονοκράνου μὲ τὴν ἐλαστικὴν κατατομὴν τοῦ ἐχίνου, τὸ τετράγωνον σχῆμα τῶν μετοπῶν μαρτυροῦν καλὴν ἐργασίαν πρωίμων ἑλληνιστικῶν χρόνων. Καλυτέραν βᾶσιν χρονολογήσεως παρέχουν οἱ κέραμοι τῆς στέγης, καὶ δὴ καὶ οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ἡγεμόνων καλυπτῆρων τῆς στοᾶς μὲ τὴν σκηνὴν ὑπὸ τὸ φλογοειδὲς ἀνθέμιον τῆς ἀρπαγῆς τοῦ Γανυμήδους ὑπὸ τοῦ αἵετος (ΠΑΕ 1954, σ. 207 - 8 εἰκ. 9). Ὁ τύπος οὗτος τοῦ ἀνθемίου ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὰ ἀκρωτήρια τοῦ Παρθενῶνος καὶ εἰς τὴν κατὰ μίαν δεκαετίαν νεωτέραν στήλην ἐκ Σαλαμῖνος (DIEPOLDER, Die attischen Grabreliefs, πίν. 6) καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέλος τοῦ δευτέρου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ (MÖBIUS, Die Ornamente, σ. 177, πίν. 5a), ἀποβαίνει δὲ συνηθέστερος ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ. (πρβλ. π.χ. παρομοίαν μορφήν ἐκ τοῦ Λεωνίδαίου καὶ τῆς νοτίας στοᾶς τῆς Ὀλυμπίας, Olympia II, πίν. CXXIII, 1 καὶ 4). Ἡ σκηνὴ ὅμως τῆς ἀρπαγῆς τοῦ Γανυμήδους ὑπὸ τοῦ αἵετος εἶναι θέμα, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἀνέπτυξεν ἡ τέχνη τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ. Ἡ παράστασις ἐπὶ τῶν κεράμων τούτων, ἡ ὁποία φαίνεται νὰ ἀκολουθῆ τορευτικὸν πρότυπον τῆς Κ. Ἱταλίας (πρβλ. παρομοίαν ἀνάγλυφον παράστασιν ἐπὶ πηλίνου ἀμφορέως τοῦ Βερολίνου ἐξ Ἱταλίας, H. SICHTERMANN, Ganymed, πίν. 5, 1), παρουσιάζει σαφῆ ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ χαλκοῦ συμπλέγματος τοῦ Λεωχάρους, τὸ ὁποῖον πιστότερον ἀποδίδει τὸ χαλκοῦν κάτοπτρον τοῦ Βερολίνου ἐξ Ἀμφίσσης τῶν χρόνων 370 - 360 π. Χ. (W. ZÜCHNER, Griechische Klappspiegel, πίν. 7, πρβλ. καὶ G. RICHTER, The Sculpture and the Sculptors, σ. 286 καὶ H. SICHTERMANN, ἔ.ἀ. σ. 46 - 47). Ἡ παράστασις ὅμως τῆς Κασσώπης στερεῖται τοῦ συναισθηματικοῦ τόνου καὶ τῆς

ἔσωτερικότητος, δι' ὧν συνδέονται τὸ πτηνὸν καὶ ἡ ἀνθρωπίνη μορφή εἰς τὸ κάτοπτρον, περιπεσοῦσα εἰς τὸ τυποποιημένον καὶ ὀλίγον ἄτονον σχῆμα τῆς μηχανικῆς ἐπαναλήψεως. Διὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ ἀρχαιότεροι κέραμοι τῆς στοᾶς δὲν μοῦ φαίνονται παλαιότεροι τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ., χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείηται τὸ ἐνδεχόμενον τῆς χρονολογήσεώς των κατὰ τὸν 3^{ον} π.Χ. αἰῶνα, ἔνεκα τῆς μεγάλης συντηρητικότητος τῶν μορφῶν τούτων εἰς τὴν Ἡπειρον (πρβλ. ΠΑΕ 1952, σ. 358). Τὸν 3^{ον} π.Χ. αἰ. ὑποδεικνύουν καὶ τὰ ἀνθεμωτὰ μέτωπα ἡγεμόνων καλυπτῆρων μὲ τὴν ἀνάγλυφον παράστασιν ἀετοῦ, καθημένου ἐπὶ κεραινοῦ, διότι ὁ τύπος οὗτος, προερχόμενος ἐκ τῶν μολοσσικῶν νομισματικῶν τύπων, ὡς καὶ ἡ μορφή τοῦ κεραινοῦ, ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἡπειρωτικῆς Δημοκρατίας (232 - 168 π.Χ. Σχετικῶς ἰδὲ P. FRANKE, *Alt - Epirus und das Königtum der Molosser*, 1955, σ. 80 κ.ἐξ.), ἀλλ' οἱ κέραμοι οὗτοι δυνατὸν νὰ προέρχωνται ἐκ νεωτέρας ἐπισκευῆς τῆς στοᾶς, ἔνεκα τῆς ἐξειλιγμένης μορφῆς τοῦ ἀνθεμίου. Ἐξ ἄλλου σοβαρὰ ἐνδείξεις πείθουν ὅτι ἡ στοὰ κατεσκευάσθη μεταγενεστέρως τοῦ καταγωγίου, χρονολογουμένου εἰς τὸ α' ἡμισυ τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ. Διότι εἰς τοὺς κεράμους καὶ τὰς ὀπτοπλίνθους τῆς στοᾶς παρατηρεῖται τελεία ἀπουσία τῆς ἐξ ὠχροῦ πηλοῦ καλῆς ποιότητος κεράμων τοῦ καταγωγίου, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι πάντων (ΠΑΕ 1952, σ. 348, εἰκ. 26, 27 1-2, 30). Ἡ ἔλλειψις ἰδίως τοιούτων ὀπτοπλίνθων, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι κατεσκευασμένοι οἱ τοῖχοι τοῦ καταγωγίου, σημαίνει διάφορον χρόνον κατασκευῆς. Τοῦτο ἐνισχύεται προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἀμελεστέρως κατασκευῆς τῆς πολυγωνικῆς κρηπίδος τῶν τοίχων καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς στοᾶς, ἡ ὁποία εἶναι ἀπρόσφορος, ἀποκρύπτουσα αἰσθητῶς τὴν μνημειώδη πρόσοψιν τοῦ καταγωγίου.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ

α. Ἀποψις ἐξ ἀνατολῶν τῆς ὁδοῦ νοτιῶς τοῦ καταγωγίου (δεξιᾶ).

β. Ἡ εἴσοδος μετὰ τῆς κλίμακος.

α. Ἐνὸν τμήμα μαρμαρίνου ἀνδρικοῦ κορμοῦ,
ὀρθώμενον ἐκ τῶν νότων.

β. Τμήμα στυλοβάτου τῆς στοᾶς μετὰ τῶν βάθρων.

α. Δωρική τρίγλυφος ἐκ τῆς στοᾶς.

β. Ἡ πρὸ τῆς μακρᾶς στοᾶς ἡμικυκλικὴ ἐξέδρα.